

آیین نامه اخلاق نشر مجلات علمی پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان

1- مقدمه

نویسندگان، داوران، هیئت تحریریه و سردبیر مجله موظف هستند تمام اصول اخلاق پژوهشی و مسئولیت های مرتبط در زمینه چاپ را دانسته و به آن متعهد باشند. ارسال مقاله توسط نویسندگان، داوری مقاله توسط داوران و تصمیم گیری در مورد قبول یا رد مقاله توسط هیئت تحریریه و سردبیر به منزله دانستن و تبعیت از این حقوق می باشد و در صورت احراز عدم پایبندی هر یک از این افراد به این اصول و مسئولیتها، مجله هرگونه اقدام قانونی را حق خود می داند. منشور و موازین اخلاق پژوهش مصوب معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بایستی راهنمای نویسندگان و دست اندرکاران داوری و انتشارمجله باشد. لازم به ذکر است اجازه استفاده از مقالات نشریه علمی پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان به شرط ذکر منبع داده می شود.

2- وظایف و تعهدات نویسندگان (Authors' responsibilities)

- مقالات ارسالی باید در زمینه تخصصی مجله بوده و به صورت علمی و منسجم، مطابق آیین نگارش مجله باشد.
- مقالات ارائه شده می بایست حاصل پژوهش اصیل (Original research) نویسندگان ارائه کننده مقاله بوده و هر گونه استفاده از تحقیقات سایر افراد با ذکر منبع در مقاله آورده شود. پژوهش باید با دقت و عینی انجام گرفته و داده ها به صورت صحیح گزارش شده باشد.
- مسئولیت صحت و دقت محتوای مقالات بر عهده نویسندگان است و نویسندگان موظف هستند از صحت و دقت محتوای مقالات اطمینان حاصل کنند. چاپ مقاله به معنی تأیید مطالب آن توسط مجله نیست. نویسندگان موظف به احتراز از "رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" (*Research and publication misconduct*) به شرحی که در بخش 3 توضیح داده خواهد شد هستند.
- نویسندگان حق "ارسال مجدد" (*Duplicate submission*) " یک مقاله را ندارند. به عبارت دیگر، مقاله یا بخشی از آن نباید در هیچ مجله دیگری در داخل یا خارج از کشور چاپ شده یا در جریان داوری و چاپ باشد.

- نویسندگان مجاز به "انتشار همپوشان" (*Overlapping publication*) نیستند. منظور از انتشار همپوشان، چاپ داده ها و یافته های مقالات پیشین خود با کمی تغییر در مقاله ای به عنوان جدید است.
- نویسندگان موظفند در صورت نیاز به استفاده از مطالب دیگران، آنها را با ارجاع دهی (*Citation*) دقیق و در صورت نیاز پس از کسب اجازه کتبی و صریح، از منابع مورد نیاز استفاده نمایند. هنگامی که عین نوشته های پژوهشگر دیگری مورد استفاده قرار می گیرد، باید از روش ها و علائم نقل قول مستقیم، نظیر گذاشتن آن داخل گیومه (" ")، استفاده شود.
- نویسنده مسئول مقاله می بایست نسبت به وجود نام و اطلاعات تمامی نویسندگان و عدم وجود نامی غیر از پژوهشگران درگیر در انجام پژوهش و تهیه مقاله اطمینان حاصل کند.
- نویسنده مسئول مقاله موظف است از اینکه همه نویسندگان مقاله، آنرا مطالعه و نسبت به ارائه آن و جایگاه خود در مقاله به توافق رسیده اند، اطمینان حاصل کند.
- ارسال مقاله به منزله آن است که نویسندگان رضایت کلیه پشتیبان های مالی یا مکانی مقاله را جلب کرده و تمامی پشتیبان های مالی یا مکانی مقاله را معرفی نموده اند.
- نویسندگان موظفند در هر زمانی که متوجه هر گونه خطا و بی دقتی در مقاله خود شود مجله را در جریان آن قرار داده، نسبت به اصلاح آن اقدام و یا مقاله را بازپس گیرند.
- از نویسندگان انتظار می رود حداقل تا یکسال پس از چاپ مقاله در مجله، نمونه ها و اطلاعات خام مورد استفاده در تهیه مقاله را جهت پاسخ گویی به انتقادات و سوالات احتمالی خوانندگان مجله حفظ کنند.
- هر گونه خطراتی که به واسطه تحقیق، متوجه انسان ها و یا محیط زیست می شود، بایستی به صورت شفاف در مقاله ذکر شده باشد.
- از نویسندگان مقالات انتظار می رود در داوری مقالات محققان دیگر در زمینه های تخصصی مربوطه، با مجله همکاری نمایند.

3- رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی

- ✓ اگر در هر یک از مراحل ارسال، داوری، ویرایش، یا چاپ مقاله در مجلات یا پس از آن، از وقوع یکی از موارد ذیل اطمینان حاصل شود، رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی محسوب شده و مجله حق برخورد قانونی با آن را دارد.

- ✓ جعل داده ها (*Fabrication*): عبارت است از گزارش مطالب غیر واقعی و ارائه داده ها یا نتیجه های ساختگی به عنوان نتایج آزمایشگاهی، مطالعات تجربی و یا یافته های شخصی. ثبت غیرواقعی آنچه روی نداده است یا جابجایی نتایج مطالعات مختلف مثالهایی از این تخلف است.
- ✓ تحریف داده ها (*Falsification*): عبارت است از ثبت و ارائه نتایج پژوهش به نحوی که جزئیات اجرای پژوهش یا فرایند جمع اوری داده ها دستکاری شود، یا داده هایی حذف یا تغییر یابد، یا برخی نتایج کوچک به منظور پنهان کردن واقعیات بزرگتر بزرگنمایی شود (*Juicy quotes*) تا نتایج پژوهش در راستای اهداف خاص دنبال گردد یا نتایج ارائه شده مورد تردید قرار نگیرد.
- ✓ سرقت علمی (*Plagiarism*): شامل اقتباس نزدیک افکار و عبارات نویسندگان دیگر، کپی برداری در بیان اندیشه ها، شباهت های ساختاری در نوشتار یا انتساب ایده ها و نتایج دیگران بدون ارجاع مناسب، یا معرفی آن به عنوان یک پژوهش اصیل علمی است.
- ✓ اجاره علمی: منظور آن است که نویسنده (نویسندگان) فرد دیگری را برای انجام پژوهش به کار گیرد و پس از پایان پژوهش، با دخل و تصرف اندکی آن را به نام خود به چاپ رساند.
- ✓ انتساب غیر واقعی: منظور انتساب غیر واقعی نویسنده (نویسندگان) به موسسه، مرکز یا گروه آموزشی یا پژوهشی است که نقشی در اصل پژوهش مربوطه نداشته اند.
- ✓ ارسال مجدد یک مقاله، انتشار همپوشان، اضافه کردن "مؤلف افتخاری" یا حذف "مؤلف واقعی"

4- وظایف داوران (*Reviewers' responsibility*)

- ❖ داوران در بررسی کیفی، محتوایی و علمی مقالات، به سردبیر و اعضای هیئت تحریریه مجله یاری رسانده، و از طریق دفتر مجله به بهبود و ارتقاء کیفی و محتوایی مقالات نویسندگان کمک می کنند.
- ❖ داور انتخابی می بایست بعد از بررسی خلاصه مقاله، بلافاصله سردبیر نشریه را از تصمیم خود در مورد پذیرش یا عدم پذیرش داور (به دلیل نبودن موضوع مقاله در حوزه کار داور، کمبود وقت یا ...) مطلع نماید. همچنین در صورت عدم پذیرش داور، انتظار می رود داور سردبیر نشریه را در انتخاب داور جایگزین یاری کند.
- ❖ داور به لحاظ حرفه ای باید در حوزه موضوعی مقاله صاحب نظر و متخصص باشد. داور نباید مقالاتی که با حوزه تخصصی وی فاصله دارد را بپذیرد. همچنین شایسته است داور از پذیرش داور مقالاتی که با

موضوعات آنها اختلاف نظر اصولی دارد و ممکن است نتواند در مورد آنها بررسی منصفانه ای انجام دهد، اجتناب کند.

- ❖ داور نباید مقالاتی که منافع اشخاص، موسسات و شرکت های خاصی به وسیله آن حاصل و یا روابط شخصی در آن مشاهده می شود را برای داوری قبول کند.
- ❖ داور نباید داوری مقالاتی که در انجام، تجزیه و تحلیل یا نوشتن آن مشارکت داشته است، را قبول نماید.
- ❖ در صورت پذیرش داوری مقاله، داور موظف است نظرات تخصصی و اصلاحی خود را با وضوح و روشنی و در صورت نیاز با ارائه مدارک لازم در مهلت زمانی تعیین شده به سردبیر مجله و نویسندگان ارائه نماید. بررسی دقیق مراجع، جداول، تصاویر و دیگر ضمایم مقاله نیز جزو وظائف داور می باشد.
- ❖ داوری مقالات بایستی بر اساس مستندات علمی و استدلال کافی انجام شده و از اعمال نظر سلیقه ای، شخصی، صنفی، نژادی، مذهبی و غیره در داوری مقالات خودداری گردد.
- ❖ از داور انتظار می رود ارزیابی خود در مورد نقاط قوت و ضعف مقاله را به صورتی سازنده، صریح و آموزشی و همراه با تجزیه و تحلیل نقاط قوت و ضعف و ارائه پیشنهادهایی جهت اصلاح مقاله، به سردبیر مجله و نویسنده (نویسندگان) ارائه کند.
- ❖ انتظار می رود داور مسئولیت پذیر، پاسخگو، وقت شناس، حقیقت جو، علاقه مند، و پایبند به اخلاق حرفه ای و رعایت حقوق دیگران باشند. استناد به شواهد معتبر و متناسب، انصاف، ادب، پرهیز از تعصب و پیش داوری و شتابزدگی، به همراه بیانی واضح برای سردبیر در باب میزان تناسب مقاله برای چاپ در مجله از دیگر خصوصیات داوران است.
- ❖ از داوران انتظار می رود در صورتیکه مقاله از لحاظ اصولی بدون عیب و واضح نوشته شده است، از باز نویسی و اصلاح آن بر اساس سلیقه و اولویتهای شخصی خود اجتناب کنند. داوران باید به خاطر داشته باشند که مجله به تخصص علمی آنها احتیاج دارد نه خدمات ویراستاری ایشان.
- ❖ داور موظف به اطمینان از ارجاع دهی کامل مقاله به کلیه تحقیقات، موضوعات و نقل قول هایی که در مقاله استفاده شده است می باشد. همچنین از داور انتظار می رود تحقیقات چاپ شده مرتبط که در مقاله به آنها ارجاع داده نشده است را به نویسندگان یادآوری کند.
- ❖ داور باید کلیه اطلاعات موجود در مقالات را محرمانه تلقی نموده و از در اختیار دیگران قرار دادن و بحث درباره جزئیات آن با دیگران احتراز نماید.

- ❖ داور حق ندارد قبل از انتشار مقاله، از داده ها یا مفاهیم جدید آن به نفع یا علیه پژوهش های خود یا دیگران یا برای انتقاد یا بی اعتبار سازی نویسندگان استفاده کند. همچنین پس از انتشار مقاله، داور مجاز به انتشار جزئیاتی فراتر از آنچه توسط مجله چاپ شده است نمی باشد.
- ❖ داور حق ندارد بجز با مجوز سردبیر مجله، داوری یک مقاله رابه فرد دیگری از جمله همکاران هیات علمی یا دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود بسپارد. نام هر کسی که در داوری مقاله کمک نموده باید در گزارش داوری به سردبیر ذکر و در مدارک مجله ثبت گردد.
- ❖ داور اجازه تماس مستقیم با نویسندگان در رابطه با مقالات در حال داوری را ندارد. هرگونه تماس با نویسندگان مقالات فقط از طریق دفتر مجله انجام خواهد گرفت.
- ❖ از داوران انتظار می رود در گزارش "رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" و ارسال مستندات مربوطه، به سردبیر مجله جدیت و اهتمام به خرج دهند.

5- وظایف سردبیر و اعضای هیئت تحریریه (Editorial board responsibilities)

- ❖ اختیار و مسئولیت انتخاب داوران و قبول یا رد یک مقاله پس از کسب نظر داوران بر عهده سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله است.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله بایستی از نظر حرفه ای صاحب نظر، متخصص و دارای انتشارات متعدد، و همچنین دارای روحیه مسئولیت پذیری، پاسخگویی، حقیقت جویی، انصاف و بی طرفی، پایبندی به اخلاق حرفه ای و رعایت حقوق دیگران باشند و به صورت جدی و مسئولانه در راستای نیل به اهداف مجله و بهبود مداوم آن مشارکت نمایند.
- ❖ از سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه انتظار می رود که یک بانک اطلاعاتی از داوران مناسب برای مجله تهیه و به طور مرتب بر اساس عملکرد داوران آنرا بروز نمایند.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه بایستی در انتخاب داوران شایسته با توجه به زمینه تخصصی، سرآمدی، تجربه علمی و کاری، و التزام اخلاقی داوران اهتمام ورزند. همچنین انتظار میرود در صورت امکان به درخواست های مستدل و منطقی نویسندگان در مورد عدم داوری مقاله توسط داوران خاص، احترام گذاشته شود.
- ❖ سردبیر مجله باید از داوری های عمیق و مستدل استقبال، از داوری های سطحی و ضعیف جلوگیری، و با داوری های مغرضانه، بی اساس یا تحقیرآمیز برخورد کند.

- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله باید نسبت به ثبت و آرشیو اسناد داوری مقالات به عنوان اسناد علمی، و محرمانه نگاه داشتن اسامی داوران هر مقاله اقدام لازم را انجام دهند.
- ❖ تصمیم گیری در مورد پذیرش یا رد مقالات بایستی بر اساس ارزیابی نظرات تخصصی داوران و سنجش صحت آنها، و مستندات علمی و استدلال کافی انجام شده و اعمال نظر سلیقه ای، شخصی، صنفی، نژادی، مذهبی و غیره در آن راه نداشته باشد.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله موظف به اعلام سریع نتیجه تصمیم گیری نهایی در مورد پذیرش یا رد مقاله به نویسنده مسئول هستند.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله باید کلیه اطلاعات موجود در مقالات را محرمانه تلقی نموده و از دراختیار دیگران قرار دادن و بحث درباره جزئیات آن با دیگران احتراز نمایند.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله حق ندارند قبل از انتشار مقاله، از داده ها یا مفاهیم جدید آن به نفع یا علیه پژوهش های خود یا دیگران یا برای انتقاد یا بی اعتبار سازی نویسندگان استفاده کنند. همچنین پس از انتشار مقاله، سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله مجاز به انتشار جزئیاتی فراتر از آنچه در مجله چاپ شده است نمی باشند. تنها استثنا در این رابطه بررسی موارد مرتبط با "رفتارهای غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" توسط نویسندگان، در صورت وجود دلایل قابل قبول، می باشد.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله موظفند از بروز تضاد منافع (Conflict of interests) در روند داوری، با توجه به هرگونه ارتباط شخصی، تجاری، دانشگاهی و مالی که ممکن است به طور بالقوه بر پذیرش و نشر مقالات ارائه شده تأثیر بگذارد، جلوگیری کنند.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله بایستی داوران را به دقت و اظهار نظر در مورد اصالت و عدم بروز تخلفات انتشاراتی و پژوهشی در مقالات ارسالی تشویق نمایند.
- ❖ سردبیر مجله موظف است آثار متهم به عدول از اخلاق انتشاراتی و پژوهشی که توسط داوران یا به هر نحو دیگر گزارش می شود را با دقت و جدیت بررسی نموده و در صورت نیاز بر اساس بند "مراحل برخورد با رفتار غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" مندرج در این آیین نامه اقدام نماید.
- ❖ سردبیر نباید با رد مقالات مورد اتهام یا مقالاتی که تخلف آنها محرز شده، مسئله را پایان یافته بداند و موظف است موارد را تا آخرین مرحله پیگیری نماید. در عین حال بایستی فرصت مناسب جهت پاسخگویی نویسندگانی که متهم به "رفتار غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" شده اند فراهم باشد.

- ❖ سردبیر مجله موظف است نسبت به حذف سریع مقالات چاپ شده ای که مشخص شود در آنها "رفتار غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" رخ داده است و اطلاع رسانی شفاف به خوانندگان و مراجع نمایه نمایی مربوطه اقدام نماید.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله موظفند نسبت به بررسی و چاپ سریع اصلاحیه و اطلاع رسانی شفاف به خوانندگان، برای مقالات چاپ شده ای که در آنها خطاهایی یافت شده است، اقدام نمایند.
- ❖ از سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله انتظار می رود از چاپ نقدهای منطقی و قابل قبول از مقالات چاپ شده استقبال نمایند.
- ❖ سردبیر و اعضاء هیئت تحریریه مجله باید به طور مستمر نظرات نویسندگان، خوانندگان، و داوران مجله در مورد بهبود سیاست های انتشاراتی و کیفیت شکلی و محتوایی مجله را جویا شوند.

6- وظایف دفتر نشریات علمی پژوهشی

- این دفتر مسئولیت ویراستاری و صفحه آرایی مقالات پذیرفته شده و نهایتا انتشار نسخه های چاپی و الکترونیکی مجلات را بر عهده دارد.
- وظایف شامل موارد زیر می باشد:
- تعیین و اعلام شفاف سیاستهای انتشاراتی خود به خصوص در رابطه با استقلال تصمیم گیری هیئت تحریریه، اخلاق انتشاراتی، صیانت از مالکیت فکری و حق چاپ (*Intellectual property and copyright*)، تضاد منافع، وظائف نویسندگان، داوران، سردبیر و هیئت تحریریه، فرآیند داوری و تصمیم گیری، تقاضاهای تجدید نظر و شکایات، حفظ اسناد علمی فرآیند تصمیم گیری، حفظ اطلاعات نویسندگان و داوران، اصلاح یا حذف مقالات پذیرفته شده، و حل اختلاف بین شاکیان و متهمین به "رفتار غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی"
- تلاش در جهت ویراستاری، صفحه آرایی و چاپ مجله با بیشترین دقت و کیفیت و در کمترین زمان ممکن
- حفاظت از اطلاعات شخصی نویسندگان و محتویات و جزئیات مقالات به جز آنچه پس از پذیرش مقالات در مجله چاپ می شود، در حین داوری و پس از تصمیم گیری در مورد مقالات. تنها استثنا در این رابطه بررسی موارد مرتبط با "رفتارهای غیر اخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" توسط نویسندگان، در صورت وجود دلایل قابل قبول، می باشد.
- حفظ استقلال سردبیر و هیئت تحریریه مجله

- ارائه آموزش های لازم به سردبیر، اعضاء هیئت تحریریه و داوران مجله جهت انجام شایسته مسئولیت های ایشان
- تلاش در ارائه آموزش های لازم به نویسندگان مجله جهت بهبود کیفیت شکلی و محتوایی مقالات و رعایت شایسته اصول اخلاق انتشاراتی و پژوهشی
- همکاری با سردبیر مجله در حفظ بالاترین سطح اخلاق انتشاراتی و پژوهشی در مجله و اطمینان از عاری بودن محتویات مجله از خطا و اشتباهات شکلی و محتوایی
- همکاری با سردبیر مجله در بررسی گزارش های "رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی" و ارائه مشاوره تخصصی به شاکیان و متهمین در صورت لزوم
- بررسی درخواست های مربوط به استفاده از مطالب چاپ شده در مجله در انتشارات دیگر با ذکر منبع

7- مراحل برخورد با رفتار غیراخلاقی انتشاراتی و پژوهشی

زمانی که نشریه هرگونه تخلف از روی اصول اخلاقی این نشریه را تأیید کند، اقدامات زیر انجام می شود:

1. اولین برخورد سردبیر نشریه آگاه ساختن هیئت تحریریه نشریه از طریق موارد مناسب و نامه پیش نویس به نویسنده مسئول و درخواست توضیح با داشتن رفتار غیرقضاوتی می باشد.
2. اگر توضیحات نویسنده غیر قابل پذیرش بود و سوء رفتار اخلاقی جدی به نظر می رسید، موضوع به هیئت تحریریه ارجاع داده می شود. پس از مشورت، کمیته تصمیم می گیرد که آیا این حالت به اندازه کافی جدی است تا از بارگذاری مقالات در آینده قدهن گردند.
3. اگر تخلف خیلی جدی نباشد، تحت مشورت با هیئت تحریریه، سردبیر نامه ای سرزنش آمیز به نویسنده ارسال کرده و خط مشی چاپ نشریه را به او یادآوری می کند. اگر مقاله چاپ شده باشد، ویراستار از نویسنده می خواهد که در نشریه به منظور اصلاح گزارش، عذر خواهی خود را منتشر کند.
4. اخطار به نویسنده مسئول ارسال می شود و هر کاری که توسط این نویسنده که مسئول تخلف بوده است و یا نویسندگان همکار او که تحت بررسی نشریه است، رد خواهد شد.
5. نویسنده از خدمت به عنوان هیأت تحریریه یا داوری در نشریه منع می شود.
6. در حالت های بحرانی، اخطار به سازمان مرتبط با نویسندگان فرستاده شده و نویسندگان به مدت 5 سال از بارگذاری مقالات خود در نشریه منع می شوند.

7. در حالات جدی از تقلب، بیانیه عذرخواهی در نشریه منتشر شده و به مقاله آنلاین مقاله متصل می‌شود. مقاله آنلاین نیز با عنوان عذرخواهی و همراه با تاریخ، نشانه‌گذاری می‌شود.

اداره نشریات علمی

دانشگاه سیستان و بلوچستان